Stockholms läns landsting

Landstingsrådsberedningen

SKRIVELSE
2017-01-18

LS 2016-0677

Landstingsstyrelsen

Motion 2016:22 av Elinor Odeberg (S) om subventionering av menskoppar

Föredragande landstingsråd: Ella Bohlin

Ärendebeskrivning

Elinor Odeberg (S) har till landstingsfullmäktige lämnat en motion i vilken hon föreslår subventionering av menskoppar till den menstruerande befolkningen i länet.

Förslag till beslut

Landstingsrådsberedningen föreslår landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige besluta

att avslå motionen.

Landstingsrådsberedningens motivering

Menskopp är ett av många mensskydd som finns på marknaden. Menskopp är ett miljövänligt och för den enskilde ett förhållandevis billigt alternativ. Det passar dock inte alla.

Motionären föreslår att menskoppar, eller likvärdiga alternativ, ska vara avgiftsfria.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen har gjort en utredning om subventionering och distribuering av menskoppar och utredningen visar att det skulle innebära en mycket stor kostnad för Stockholms läns landsting. Det föreligger inga skäl att göra menskoppar eller likvärdiga alternativ avgiftsfria på de grunder som motionären anför.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 4 januari 2017
Motion 2016:22 av Elinor Odeberg (S)
Hälso- och sjukvårdsnämndens protokollsutdrag den 22 november 2016 med V-ledamöternas muntliga reservation
Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande den 9 september 2016

Irene Svenonius

Ella Bohlin

Carl Rydingstam

Landstingsstyrelsens förvaltning
Landstingsdirektörens stab

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2017-01-04

LS 2016-0677

Handläggare:
Lisa Jonsson

Ankom
Stockholms läns landsting
2017 -01- 05
Dnr LS 2016-0677
Rotel VIII

Landstingsstyrelsen

Motion 2016:22 av Elinor Odeberg (S) om subventionering av menskoppar

Ärendebeskrivning

Elinor Odeberg (S) har till landstingsfullmäktige lämnat en motion i vilken hon föreslår subventionering av menskoppar till den menstruerande befolkningen i länet.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 4 januari 2017
Motion 2016:22 av Elinor Odeberg (S)
Hälso- och sjukvårdsnämndens protokollsutdrag den 22 november 2016 med V-ledamöternas muntliga reservation
Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande den 9 september 2016

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta

att avslå motionen.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning
Motionären föreslår att menskoppar ska vara avgiftsfria för kvinnor samt att det ska finnas likvärdiga alternativ för dem som inte kan eller vill använda menskopp. Förvaltningen anser inte att det finns skäl att menskoppar eller andra mensskydd ska vara avgiftsfria på de grunder som motionären anför. När så är möjligt, bör Stockholms läns landsting dock förorda användandet av menskopp som ett miljövänligare och billigare alternativ till andra mensskydd. Förvaltningen föreslår att motionen avslås.

Bakgrund
Elinor Odeberg (S) har till landstingsfullmäktige lämnat en motion i vilken hon föreslår att menskoppar ska vara avgiftsfria för den enskilda, att det ska

finnas likvärdiga alternativ för dem som av olika skäl inte kan eller vill använda menskopp, samt att distributionen av menskopparna ska kombineras med andra hälsopolitiska och miljömässiga vinster.

Hälso- och sjukvårdsnämnden har yttrat sig över motionen och anser att Stockholms läns landsting i nuläget inte bör subventionera användandet av menskoppar. Detta för att menskoppar idag inte används av majoriteten av dem som använder mensskydd i Stockholms län samt att kostnaden för den enskilda är förhållandevis låg.

Överväganden
Hälso- och sjukvårdsförvaltningen har gjort en utredning kring vad en subventionering och distribuering av menskoppar skulle kunna kosta. Motionärens förslag att alternativa mensskydd ska vara avgiftsfria skulle innebära en mycket stor kostnad för Stockholms läns landsting. En subvention av detta mensskydd måste också ställas i relation till eventuell subvention av andra mensskydd.

Däremot, när så är möjligt, bör Stockholms läns landsting förorda användandet av menskoppen som ett miljövänligare och billigare alternativ till andra mensskydd.

Av de skäl som hälso- och sjukvårdsförvaltningen anför föreslår förvaltningen att motionen avslås.

Ekonomiska konsekvenser av beslutet

Beslutet har inga ekonomiska konsekvenser.

Anne Rundquist
Tillförordnad landstingsdirektör

Stockholms läns landsting

MOTION
2016-05-17

Ankom
Stockholms läns landsting
2016 -05- 17
Dnr LS 2016-0677

Motion av Elinor Odeberg (S) om subventionering av menskoppar 2016:22

Hälften av Sveriges fertila befolkning menstruerar och kan i samband med menstruationen få besvär som huvudvärk, magont eller ångest (PMS). Somliga får sådana allvarliga besvär att de måste stanna hemma från jobbet eller skolan, vilket i sin tur kan leda till förlorad arbetsinkomst. Förutom detta är en person som menstruerar tvungen att inhandla mensskydd. Den genomsnittliga kvinnan menstruerar ungefär 450 gånger under en livstid och den totala kostnaden enbart för mensskydd, ej inräknat smärtstillande mot mensvärk eller eventuell anti-depressiv behandling för PMS, uppgår till cirka 20 000 kronor.

Hur reproduktionen fungerar rent biologiskt är en stor könsorättvisa som är svår att komma ifrån. Därför bör samhället så långt det är möjligt kompensera för den biologiska ojämlikheten mellan könen, istället för att bidra till att den vidgas. De kostnader och besvär menstruation för med sig bärs idag nästan ensidigt av kvinnor. Det är nästan ensidigt kvinnor som bär de fysiska konsekvenserna och riskerna av den eventuella graviditet och förlossning som menstruationscykeln kan leda till.[1] Samtidigt har kvinnor som grupp lägre livsinkomster än män.

Skattesubventionering av mensskydd skulle göra ofrånkomliga utgifter mer jämställda, då mensskydd är en utgift som knappast går att avstå. Det är i sig en smart fördelningspolitisk åtgärd, då offentlig finansiering av basvaror har störst positiv effekt för personer med låga inkomster. För en ensamstående mamma är det en extra hundralapp i månaden att lägga på mat eller ett par nya vinterskor.

Menskoppen är en relativt ny form av mensskydd som är gjord av silikon och som håller mellan 5-10 år. Den är till skillnad från andra mensskydd, som tamponger och bindor, en mer miljövänlig och hållbar produkt som är betydligt mer skonsam mot slemhinnorna. Vanliga mensskydd torkar ut slemhinnorna vilket gör att det är vanligt att drabbas av svampinfektioner i underlivet i samband med mensen. Eftersom tamponger och bindor är engångsprodukter är de mycket sämre för miljön, och det är ett stort problem för reningsverken att de hamnar i avloppen.

Produktutvecklingen och den billiga tillverkningen av menskoppar underlättar och vidgar möjligheterna för landstinget att erbjuda avgiftsfria eller kraftigt subventionerade mensskydd, utan att det innebär en nämnvärd påfrestning för landstingets ekonomi. Särskilt som det går att förena med både hälsopolitiska och

[1]Förutom kvinnor drabbas även transpersoner med livmoder

miljömässiga vinster. Menskoppen har snabbt blivit väldigt populär, men den förhållandevis höga engångskostnaden på ungefär 300-400 kronor samt att den framförallt tillhandahålls via nätet eller vissa apotek, gör att användningen ännu inte är helt etablerad.

Idealt borde mensskydd, särskilt menskoppar, ingå i läkemedelsförmånen, för att säkra likvärdig tillgång för alla kvinnor i landet. Distributionen av menskoppar skulle kunna utformas på en rad olika sätt. Det skulle kunna användas som ett incitament för kvinnor att besöka ungdomsmottagningen eller gynekologmottagningen för rutinkontroll, eller delas ut i samband med HPV-vaccinering. Det skulle också kunna kombineras med utskick av annan relevant samhällsinformation, t.ex. Vårdguiden.

Det har ett viktigt signalpolitiskt värde att samhället gemensamt bär kostnaderna för menstruationscykeln när bara ena halvan av den fertila befolkningen ofrivilligt går igenom den varje månad. Stockholms läns landsting bör gå först och skattesubventionera mensskydd, med menskoppen som norm.

Därför yrkar jag

att Hälso- och sjukvårdsförvaltningen ges i uppdrag att utreda subventionering och distribution av menskoppar till den menstruerande befolkningen i länet, med utgångspunkt att skyddet ska vara avgiftsfritt för den enskilda.

att Hälso- och sjukvårdsförvaltningen samtidigt utformar ett likvärdigt förslag till alternativ för livsmodersbärare som av olika skäl inte vill eller kan använda menskopp.[2]

att det i Hälso- och sjukvårdsförvaltningens uppdrag ingår att utreda hur distributionen av menskoppar kan kombineras med andra hälsopolitiska och miljömässiga vinster.

Stockholm den 17 maj 2016

Elinor Odeberg (S)

[2]Till exempel personer med endometrios.

PROTOKOLLSUTDRAG 10/2016
§ 282

SAMMANTRÄDESDAG
2016-11-22

Ankom
Stockholms läns landsting
2016 -12- 07
Dnr LS 2016-0677

Justerat Anna Starbrink (L)
Dag Larsson (S)

Anslagsdatum 2016-11-30

§ 282 Yttrande över motion 2016:22 av Elinor Odeberg (S) om subventionering av menskoppar

HSN 2016-2855

Ärendebeskrivning

Landstingsstyrelsen har begärt att hälso- och sjukvårdsnämnden ska yttra sig över motion 2016:22 av Elinor Odeberg (S) om subventionering av menskoppar. I motionen föreslås att hälso- och sjukvårdsförvaltningen ges i uppdrag att utreda subventionering och distribution av menskoppar till den menstruerande befolkningen i länet. Utgångspunkten ska vara att skyddet ska vara avgiftsfritt för den enskilda och att hälso- och sjukvårdsförvaltningen samtidigt utformar ett likvärdigt alternativ för livmodersbärare som av olika skäl inte vill eller kan använda menskopp. I motionen föreslås också att hälso- och sjukvårdsförvaltningens uppdrag innefattar att utreda hur distributionen av menskoppar kan kombineras med andra hälsopolitiska och miljömässiga vinster.

Beslutsunderlag

Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande, 2016-09-26
Motion 2016:22 av Elinor Odeberg (S)

Yrkanden

1) Ordförande (L) yrkar bifall till förvaltningens förslag.
   Marie-Helena Fjällås (MP) bifaller för MP-ledamöterna ordförandes yrkande.
2) Håkan Jörnehed (V) yrkar bifall till motionen.

Propositionsordning

Ordförande (L) ställer proposition på förslagen och finner att hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar enligt ordförandes yrkande.

Beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar

att till landstingsstyrelsen överlämna hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande som nämndens yttrande

att omedelbart justera beslutet.

Reservationer
Håkan Jörnehed (V) anmäler att V-ledamöterna reserverar sig mot beslutet.

Vid protokollet/rätt avskrivet intygas
Lisbeth Ekebom

Expedieras:
Landstingsstyrelsen
Akten

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2016-09-26

HSN 2016-2855

Handläggare:
Regina Rodau

Hälso- och sjukvårdsnämnden
2016-11-22

Ankom
Stockholms läns landsting
2016 -12- 07
Dnr LS 2016-0677

Yttrande över motion 2016:22 av Elinor Odeberg (S) om subventionering av menskoppar

Ärendebeskrivning

Landstingsstyrelsen har begärt att hälso- och sjukvårdsnämnden ska yttra sig över motion 2016:22 av Elinor Odeberg (S) om subventionering av menskoppar. I motionen föreslås att hälso- och sjukvårdsförvaltningen ges i uppdrag att utreda subventionering och distribution av menskoppar till den menstruerande befolkningen i länet. Utgångspunkten ska vara att skyddet ska vara avgiftsfritt för den enskilda och att hälso- och sjukvårdsförvaltningen samtidigt utformar ett likvärdigt alternativ för livmodersbärare som av olika skäl inte vill eller kan använda menskoppp. I motionen föreslås också att hälso- och sjukvårdsförvaltningen uppdrag innefattar att utreda hur distributionen av menskoppar kan kombineras med andra hälsopolitiska och miljömässiga vinster..

Beslutsunderlag

Hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande, 2016-09-26
Motion 2016:22 av Elinor Odeberg (S)

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar

att till landstingsstyrelsen överlämna hälso- och sjukvårdsdirektörens tjänsteutlåtande som nämndens yttrande

att omedelbart justera beslutet.

Förvaltningens motivering till förslaget

Bakgrund

Motionären konstaterar att hälften av Sveriges fertila befolkning menstruerar, vilket kan medföra varierande grad av olägenhet i form av exempelvis huvudvärk, magont och ångest (PMS), vilket i allvarligare fall kan leda till frånvaro från skola och/eller arbete; i det senare fallet kan det leda till förlorad arbetsinkomst. Förutom detta tillkommer kostnaden för att inhandla menstruationsskydd. Den genomsnittliga kvinnan menstruerar

ungefär 450 gånger under sin fertila period och den totala kostnaden för mensskydd uppgår, enligt motionsställaren, till cirka 20000 kronor.

Skattesubvention av mensskydd skulle göra ofrånkomliga utgifter mer jämställda, enligt motionsställaren, och subventionering av menskoppsanvändande skulle både vara mer miljövänligt, innebära en mer hållbar produkt samt vara mer skonsamt mot slemhinnorna, enligt motionsställaren.

Demografi
Antal kvinnor i åldrarna 13-47 år inom Stockholms läns landsting beräknas till:

532 000 år 2016

541 000 år 2017

549 000 år 2018

Ökningen åren emellan är knappt en procent.

Menskoppen som mensskydd
Enligt specialsakkunnig läkare (SPESAK) i gynekologi är menskoppen en miljömässigt bra produkt och hygieniskt torde den inte innebära problem. Kostnaden för en svensktillverkad menskopp är 300 kronor och för en utlandstillverkad 160 kronor. Användningstiden är fem-tio år. Räknat på fem års användning blir kostnaden per år 60 kronor för den svensktillverkade och 32 kronor per år för den utlandstillverkade.

Det är svårt att få veta exakt vilken grupp av kvinnor som använder menskoppen, men flera uppgifter tyder på att det rör sig om kvinnor över 30 år. En undersökning utförd vid Lunds universitet pekar på att det rör sig om högutbildade, miljömedvetna kvinnor.

Enligt en av tillverkarna ökar användningen av menskoppen; 2015-2016 med 800 procent, men antagligen rör det sig om en ökning från små tal (uppgift lämnas ej ut på grund av konkurrensskäl).

Att använda en menskopp kräver en noggrann hygien. Innan första användningen ska menskoppen steriliseras genom kokning i två-tre minuter. Efter varje gång menskoppen tas ut och töms ska den sköljas med vatten och eventuellt med lite oparfymerad tvål. Om vatten inte finns tillgängligt kan papper användas, men då bör pappersludd undvikas. Efter

varje menstruations avslutande ska menskoppen steriliseras igen genom kokning i 2-3 minuter. Menskoppen har en medföljande förvaringspåse, i vilken den ska förvaras mellan användningstillfällena.
Menskoppen har små lufthål, vilka lätt rengörs med hjälp av en mellanrumstandborste.

Ekonomiska konsekvenser för Stockholms läns landsting vid subventionering av menskopp
Att alla menstruerande kvinnor skulle använda menskoppen torde vara en utopi. Hälso- och sjukvårdsförvaltningen har valt att räkna på 50 respektive 90 procents användande och då både av de inhemskt och utländskt tillverkade menskopparna. Kostnaden nedan är beräknad per menskopp. Om antagandet görs att varje kvinna använder en menskopp fem år, att den inte tappas bort eller behöver bytas av annat skäl samt att kvinnan menstruerar i 35 år, blir kostnaden för Stockholms läns landsting beräknat utifrån 2018 års demografi enlig nedanstående tabell.

Kostnad menskopp utgående från 2018 års demografi	
50 procent användande svensk tillverkning	41,18 MKr
90 procent användande svensk tillverkning	74,12 MKr
50 procent användande utländsk tillverkning	21,96 MKr
90 procent användning utländsk tillverkning	39,52 MKr

Hälso- och sjukvårdsförvaltningens slutsatser
Det är otvetydigt så att rent miljömässigt är menskoppen att föredra framför andra mensskydd. Menskoppen har en hållbarhet på 5-10 år enligt två av leverantörerna. Kostnaden för den enskilda menstruerande kvinnan blir per år 60 kronor för den svensktillverkade och 32 kronor per år för den utlandstillverkade. Vid 35 års användande blir således kostnaden för den svensktillverkade menskoppen, räknat på sju menskoppar, 2100 kronor och för den utlandstillverkade blir motsvarande summa 1120 kronor.
Således är det en inte särskilt betungande kostnad för den enskilda, menstruerande kvinnan. För Stockholms läns landsting skulle, förutom kostnad enligt ovan, någon form av distributionslösning behövas. Detta innebär leverans från leverantör till ett centralt uppsamlingsställe såsom Medicarrier och sedan vidaredistribution till exempelvis skolor,

ungdomsmottagningar och barnmorskemottagningar varvid själva transporterna förtar en stor del av miljövinsten.

Hälso- och sjukvårdsförvaltningen anser, utifrån att menskoppen ännu inte används av så många kvinnor samt den inte speciellt höga kostnaden för varje enskild, menstruerande kvinna, att Stockholms läns landsting i nuläget inte bör subventionera användandet. Det som däremot kan och bör göras är, att när så är lämpligt, förorda användandet av menskoppen som ett miljövänligare och billigare alternativ jämfört med mensskydd i form av bindor och tamponger.

Barbro Naroskyin
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Johan Bratt
Avdelningschef